

ÖLÜM SİGORTASI AÇISINDAN KADINLARIN HAK SAHİBİ SIFATIYLA ÇİFT AYLIKTAN YARARLANMASI

Prof. Dr. Gaye Burcu Yıldız¹

I. Genel Olarak

Gerçekleşmesi kesin bir risk olan ölüm, çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Sigortalının ölümü, iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda olmuşsa hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan da yardım sağlanabilir. Ancak inceleme konumuz ölüm sigortasından hak sahipliği sıfatıyla çifte aylık bağlandığı durumlar olduğundan sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölmesi durumunda bu sigorta kolundan hak sahiplerine yapılan yardımlara değinmeyeceğiz.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu sistematüğinde uzun vadeli sigorta kolları arasında düzenlenen ölüm sigortası, sigortalının ölümünden sonra hak sahiplerinin korunmasını amaçlamaktadır.² Ölüm sigortası açısından hak sahibi, 5510 sayılı Kanunun 34.maddesinde sigortalının eşi, çocukları ve anne-babası olarak belirlenmiştir.

5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra bağlanacak aylıklarda, hak sahibinin birden fazla gelir ve/veya aylığa hak kazanması durumunda izlenecek usul, Kanunun 54.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, hak sahibi sıfatıyla anne ve babadan ayrı ayrı aylığa hak kazananlara yüksek olan aylığın tamamı, diğer aylığın yarısı; hem eş hem anne ve/veya babadan aylık kazanılması durumunda tercih ettiği aylığın; ölen eşinden aylık almakta iken yeniden evlendiği için aylığı kesilen ancak bu evliliğin de ölüm nedeniyle sona ermesi nedeniyle aylığa hak kazanması durumunda tercih edilen aylığın bağlanacağı düzenlenmiştir.

Dolayısıyla, ölen eş ve anne/babadan dolayı hak sahibi sıfatı, 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra kazanılmışsa, daha açık bir ifadeyle ölümler 01.10.2008 tarihinden sonra gerçekleşmişse aylık bağlanması 54.madde kapsamında çözümlenecektir.

¹ Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, ÇEEİ Bölümü, İş Hukuku ve Sos.Göv.ABD

² Ölüm sigortası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Güzel-Okur-Canıklıoğlu,646 vd; Tuncay-Ekmekçi, 546 vd; Sözer, 445 vd.

5510 sayılı Kanunun “Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasına ilişkin bazı geçiş hükümleri” başlıklı geçici 1.maddesinin ikinci fıkrası, çift aylık talepleri ile ilgili uyuşmazlıklarda yargı organları tarafından başvuru bir diğer madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Anılan düzenleme şu şekildedir; “17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı, 2/9/1971 tarihli ve 1479 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı, bu Kanunla mülga 17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı kanunlara göre bağlanan veya hak kazanan; aylık, gelir ve diğer ödenekler ile 8/2/2006 tarihli ve 5454 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre ödenmekte olan ek ödemenin verilmesine devam edilir. Bu gelir ve aylıkların durum değişikliği nedeniyle artırılması, azaltılması, kesilmesi veya yeniden bağlanmasında, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümleri uygulanır.”

5510 sayılı Kanun uyarınca eşin hak sahibi sayılabilmesinin birinci şartı, ölen sigortalı ile arasında resmi evlilik birliğinin bulunmasıdır. Dul eş açısından çalışıp çalışmama ya da kendi sigortalılığı nedeniyle gelir ve aylık bağlanmış olup olmama sadece aylık bağlama oranı açısından önem taşır. Dul eş, ancak yeniden evlenirse kendisine bağlanan ölüm aylığı kesilir.

Çocuklar ise, anne açısından doğum ile hak sahibi sıfatı kazanırlar, ancak baba açısından hak sahibi olabilmek için doğumun evlilik birliği içinde olması, baba tarafından çocuğun tanınması, mahkeme kararıyla babalarına bağlanmaları ya da soy bağının evlilik ile düzeltilmesi seçeneklerinden birinin gerçekleşmesi şarttır. Dolayısıyla anne açısından hak sahibi sayılmak için çocuğun evlilik içinde ya da dışında doğması önem taşımaz iken, baba açısından hak sahibi olabilmek için yukarıdaki durumlardan birinin varlığı şarttır. Şüphesiz hem anne hem de baba açısından hak sahibi olabilmenin bir diğer yolu da sigortalı tarafından evlat edinilmiş olmaktır. Bu olasılıkların dışında üvey çocukların ya da fiilen destek olunan, sigortalının fiilen bakımını üstlendiği çocukların ölüm sigortası açısından hak sahibi sayılmaları mümkün değildir.

Çift aylıktan yararlanma talepleri ve bunlara ilişkin uyuşmazlıklar esasen 5510 sayılı Kanun'dan önce yürürlükte bulunan farklı sosyal güvenlik kanunlarından kaynaklanmaktadır. Öğretide, Arıcı, uzun vadeli sigorta kolları açısından farklı sigortalılardan hak sahibi olunması ve birden fazla sosyal sigorta yardımı (aylığı) alınması durumunu hakların çakışması olarak isimlendirmiştir.³ Bir kişinin hak sahibi sıfatıyla, ölüm sigortasından birden fazla aylık talep edebilmesi açısından hak sahibi olduğu tarih de önem taşımaktadır. Şayet 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra hak sahibi sıfatı kazanıldıysa burada mutlaka 5510 sayılı Kanuna göre işlem yapılması gerekir. Yargıtay 10.Hukuk Dairesi'nin kararına konu olan bir uyuşmazlıkta davacıya,

³ Arıcı, Karar Değerlendirmesi, 541-543, Y21HD, 11.09.2017, 4134/6093 sayılı kararında 01.10.2008 tarihinden önce 5434 ve 506 sayılı kanunlardan yetim aylığı bağlanan kız çocuklarına ölen kocalarından da aylık bağlanabildiğini ifade ederek SGK'nın aylık iptali işleminin hukuka uygun olmadığına karar vermiştir.

506 sayılı Kanun hükümlerine göre yaşlılık aylığı almakta iken 22.11.2011 tarihinde ölen eşi üzerinden aylık bağlanmış, davacı 14.07.1980 yılında vefat eden babasından da hak sahibi sıfatıyla kendisine aylık bağlanması için Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvurmuştur. Talebinin reddedilmesi üzerine yargıya başvurmuş, konu Yüksek Mahkemenin huzuruna kadar gelmiştir. Kararda, davacının babasından hak sahibi olarak aylık talep edebilmesi için dul kaldığı tarihin 01.10.2008 sonrası olduğunu, bu nedenle hakkında 506 sayılı Kanunun uygulanma olasılığının bulunmadığını, Geçici 91.maddenin de 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar hak sahibi olunan durumlara ilişkin olduğunu, somut olayda 5510 sayılı Kanunun 54.maddesi gereğince hak sahibinin tercihine göre ya eşinden ya da babasından hak kazandığı aylığın talep edilebileceğini, çift aylık almasının mümkün olmadığını belirterek davacının talebinin hukuka uygun olmadığına karar vermiştir.⁴

Benzer yönde bir diğer karar, 5510 sayılı Kanun hükümleri uyarınca, ölen eşi dolayısıyla hak sahibi sıfatıyla ölüm sigortasından aylık bağlanan kadının 2926 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olan babasından da ölüm aylığı talebine ilişkindir. Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, 13.02.2011 tarihinde vefat eden eşi dolayısıyla 5510 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kendisine ölüm sigortasından aylık bağlanan davacıya, talebi üzerine 22.01.1994 tarihinde vefat eden babasından da aylık bağlanması, ardından Kurumca babasından bağlanan aylığın iptal edilmesi dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlığa dair kararında "...sigortalıya ait şartlar sigortalının ölüm günü itibarıyla yürürlükte olan yasal mevzuat kapsamında değerlendirilmeli, hak sahiplerine ilişkin koşullar ise hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemeler çerçevesinde irdelemeye tabi tutulmalıdır.

Eldeki davada ise davacının babadan dolayı hak sahipliği sıfatı, 01/10/2008 tarihi sonrası, 13/02/2011 tarihinde kocanın ölümüyle kazanıldığından hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihte yürürlükteki mevzuat gereği, özellikle 5510 sayılı Yasanın 54. maddesi kapsamında irdeleme yapılmak suretiyle davacı hakkında hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihe göre uygulanması gereken yasal mevzuat irdelenerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir" sonucuna varmıştır.⁵

⁴ Y10HD, 13.02.2014, 12269/8; aynı yönde Y10HD, 10.02.2014, 17180/2013 (www.legalbank.net); Ayrıca bkz.Y10HD,5.11.2015, 11362/18478 "...Şu durumda yukarıda sıralanan maddeler ve sosyal güvenlik hukuku ilkeleri dikkate alındığında yasal mevzuat ve aylık bağlama koşulları kendi içerisinde ayrıştırılmalı, sigortalıya ait şartlar sigortalının ölüm günü itibarıyla yürürlükte olan yasal mevzuat kapsamında değerlendirilmeli, hak sahiplerine ilişkin koşullar ise hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemeler çerçevesinde irdelemeye tabi tutulmalıdır..."(www.lexpera.com.tr)

⁵ Y10HD, 08.04.2021, 4719/4924, Çalışma ve Toplum, 2021/4, 3359-3367; aynı yönde Y10HD, 29.09.2021, 848/10682, Çalışma ve Toplum, 2022/1, 788-793; Y10 HD, 17.09.2020, 2445/4535; Ayrıca bkz. Y10HD, 25.12.2014, 8482/28063, "... ölüm sigor-

Gerçekten de anne/babadan bağlanacak aylık taleplerinde “evli olmama” koşulunun hangi tarihte kazanıldığına göre işlem yapılması gerekir. Çift aylık bağlanıp bağlanmayacağına belirlenmesinde hak sahipliği sıfatının doğduğu tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemelerin incelenmesi gereklidir. Kız çocukların ölen babalarından ölüm aylığı bağlanması için talepte bulunmaları ancak eşleri de öldükten sonra gerçekleşmektedir. Dolayısıyla eşin ölümü tarihi, hem dul eş hem de evli olmayan kız çocuğu sıfatlarının doğumuna neden olabilmektedir. Ya da eş önce öldüyse baba daha sonra öldüyse bu kez de babanın ölüm tarihi önem taşıyacaktır. Yukarıda yer verilen kararda davacı bu sıfatı 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra kazanmış olup yapılacak işlemlerde bu Kanunun uygulanması gerekir. Bu durumda, 5510 sayılı Kanun ile daha önce yürürlükte bulunan kanunlar arasında bir çatışmadan söz etmek de mümkün değildir.

Aşağıda konu ile ilgili Yargıtay kararlarına da değinilerek 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce farklı sosyal güvenlik kurumlarından ya da aynı sigorta kurumundan çifte aylık alınıp alınamayacağını çeşitli olasılıkları dikkate alarak inceleyeceğiz.

II. Eş ve Babanın 506 Sayılı Kanuna Tabi Olması Durumunda Çift Aylık Talepleri

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu uyarınca hak sahiplerine aylık bağlanmasının koşulları yasanın 68.maddesinde düzenlenmiştir. Eşe aylık bağlanması için dul olması yeterlidir. Kız çocuklarına aylık bağlanmasının koşulları ise;

1. Evli olmamak,
2. Evli olmakla beraber sonradan boşanmak veya dul kalmak,
3. Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi bir işte çalışmamak, buralardan gelir veya aylık almamak olarak belirlenmiştir.

Bağlanan aylığın kesilme nedenleri de aynı maddenin son fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir; “Sigortalının kız çocuklarına bağlanan aylıklar, Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi işlerde çalışmaya buralardan gelir ve aylık almaya başladıkları veya evlendikleri tarihi takibeden devre başından itibaren kesilir. Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde 1 inci bölümün (C) fıkrası hükmü saklı kalmak şartıyla, bu tarihten başlanarak yeniden aylık bağlanır. Ancak evliliğin son bulması ile kocasından da aylık almağa hak kazanan kimseye bu aylıklardan fazla olanı ödenir.”

tasından aylık tahsislerinde ayrık durumlar dışında genel kural olarak hakkı doğuran olay tarihinde yürürlükteki yasal mevzuatın uygulanması gerekmekte olup buna göre, sigortalı babanın yaşamını yitirdiği gün itibarıyla evli olan davacının aylığa hak kazanmadığı belirlenmiştir. (www.legalbank.net)

Görüldüğü üzere 506 sayılı Kanun 68.maddesinin son fıkrasının son cümlesi ile 506 sayılı yasa kapsamında hem ölen eşinden hem de ölen ebeveyninden aylığa hak kazanılması durumunda bu aylıklardan fazla olanın ödeneceğini ana kural olarak düzenlemiştir.

Ancak takip eden yıllarda yasaya eklenen geçici 91.madde uygulamada karışıklığa neden olmuştur. 02.07.2005 tarihinde 5386 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanuna eklenen bu madde uyarınca; “6.8.2003 tarihinden önce hak sahibi kız çocuklarına bağlanan gelir ve aylıklar; bunların evlenmeleri, Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmaları veya kendi çalışmalarından dolayı buralardan gelir veya aylık almaları halleri hariç olmak üzere geri alınmaz.

Bunlardan, yukarıda belirtilen haller haricindeki nedenlerle gelir veya aylıkları kesilen veya durdurulan kız çocuklarının gelir ve aylıkları, kesme veya durdurma tarihi itibariyle talep şartı aranmaksızın yeniden başlatılır. Gelir ve aylığın kesilmesi nedeniyle diğer hak sahiplerine önceki hisselerinden fazla ödenen tutarlar, gelir ve aylığı tekrar başlatılacak hak sahibine yapılacak ödemededen mahsup edilir. Gelir veya aylığı kesilenlerden tahsil edilmiş olan tutarlar aynen iade edilir.

6.8.2003 tarihinden önce ölen sigortalıdan dolayı hak sahibi ana ve baba; Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmaları veya kendi çalışmalarından dolayı buralardan gelir veya aylık almaları nedeniyle gelir ve aylıkları kesilenlere, gelir ve aylığın kesildiği tarihe kadar yapılan ödemeler geri alınmaz. Ana ve babalardan Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmaları veya buralardan kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almaları nedeniyle Kurumca tahsil edilmiş olan tutarlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde talepleri halinde ilgililere aynen iade edilir.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce tespit edilen yersiz gelir ve aylık ödemelerinde, aynı dosyadan yersiz ödeme yapılan hak sahibi için çıkarılan borç tutarından, diğer hak sahipleri için varsa hesaplanan alacak tutarı mahsup edilerek tahsil edilir. Diğer hak sahiplerinin itirazı halinde hisseleri hariç tutulur. Tahsil edilmiş olan yersiz gelir ve aylık ödemeleri için de ilgilinin bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içerisinde talepte bulunması halinde aynı usul izlenir. Fazladan tahsil edilen miktarlar, tahsilat tutarları üzerinden ilgililere iade edilir.

1.1.2000 tarihinden önce işten ayrılan ve anılan yıl veya daha sonraki yıllarda tahsis talebinde bulunan sigortalılardan, işten ayrıldıkları yılda 360 günden az malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş oldukları halde ortalama yıllık kazancın tespitinde, bu yılın kazançları nazara alınarak hesaplanmış aylıkların ödenmesine devam olunur ve yapılan yersiz ödemeler geri alınmaz.

Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrası gereğince, aylık veya gelirleri ödenmeye devam olunacak kız çocuklarının aylık veya gelirlerinin ödenmesine devam olunması için sahip olmaları gereken şartları, ilk kez veya yeniden 6.8.2003 tarihinden sonra haiz olan kız çocukları da aynı esas ve usüllerle aylık veya gelir hakkından yararlandırılır.

Bu maddenin altıncı fıkra hükmü 31.12.2005 tarihine kadar uygulanır.”

Geçici 91.maddenin 31.12.2005 tarihine kadar uygulanacağına dair sınırlama 2008 yılı Bütçe Kanunu ile (5754 sayılı) 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihine kadar genişletilmiştir.

Dolayısıyla hem baba hem de eşin 506 sayılı Kanun hükümlerine göre sigortalı olduğu hallerde ölüm dolayısıyla çift aylık elde edilip edilemeyeceği sorununun çözümünde 68.madde ile geçici 91.maddenin birlikte değerlendirilmesi gerekli hale gelmiştir.

Yargıtay 21.Hukuk Dairesi, 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce hem babasını hem de eşini kaybeden, çift aylık alma talebinde bulunan davacı ile ilgili olarak “...Somut olayda, davacı, 01.10.2003 tarihinden itibaren ölen eşinden ölüm aylığı almaktadır. Davacı, 01.04.1996 tarihinde ölen babasından dolayı ölüm aylığı talebini 04.01.2008 tarihinde dile getirmiştir. Davacının evli olması nedeniyle eşinin ölüm tarihi olan 27.08.2003 tarihinden önce ölüm aylığı talep etmesi mümkün değildir. Ancak 02.07.2005 tarih 5386 Sayılı Yasa'nın 2. Maddesi ile 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa eklenen Geçici 91. Madde ile getirilen düzenlemeye göre 06.08.2003 tarihinden önce ölen babası nedeniyle hak sahibi olan davacı, eşinden ölüm aylığı almakta olsa dahi evliliğinin ölüm nedeniyle son bulmasından sonra babasından da ölüm aylığı talep etme hakkına sahiptir. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin davanın kabulü yerine reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. O halde davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır...” ifadelerine yer vermiştir.⁶

Bu yorum tarzı, 506 sayılı Kanunun geçici 91.maddesinin hükmünü aynı yasanın 68/son fıkra düzenlemesini ortadan kaldıracak nitelikte bir hüküm olarak ele almaktadır. Öğretide Ertürk, geçici 91.madde hükmünün 506 sayılı yasanın 68/son fıkrasında yer alan ölen eşten de aylığa hak kazanılması durumunda bu aylıklardan fazla olanının ödeneceğine dair hükmü bertaraf etmediğini, hükmün amacının sadece 5510 sayılı yasa yürürlüğe girene kadar kendi çalışmaları dışında isteğe bağlı sigorta ya da hak sahibi sıfatıyla gelir veya aylık almaları durumunda önceden aldıkları ölüm geliri/aylığının kesilmesini önlemek olduğunu savunmaktadır.⁷

⁶ Y21HD, 29.03.2011, 1954/2938; benzer yönde Y10 HD, 16.04.2015,20550/7276; Aydın, 814 ve orada verilen diğer kararlar.

⁷ Ertürk, 942 vd.

Nitekim Yargıtay 21.Hukuk Dairesi daha sonraki tarihli başka kararlarında geçici 91.maddenin iki ayrı sosyal güvenlik yasası kapsamında bağlanan aylıklarla ilgili olduğunu, bu maddenin 68.maddeyi yürürlükten kaldırmadığını dolayısıyla da hem eş hem de babanın 506 sayılı yasa kapsamında sigortalı olması durumunda hak sahibi kadının 68/son fıkra düzenlemesi gereğince yüksek olan aylığa hak kazanabileceğini, her iki aylığa hak kazanmasının mümkün olmadığını karara bağlamıştır.⁸

Yargıtay 10.Hukuk Dairesi de 03.03.2014 tarihli 3296/4273 sayılı kararında hem eşinden hem de babasından 506 sayılı Kanun hükümlerine göre aylık bağlanmasını talep eden davacının talebini, 506 sayılı Kanunun 68/VI. maddesini dayanak göstererek reddetmiş, davacıya yüksek olan aylığın ödenmesi gerektiğini hükme bağlamıştır.⁹ Ancak aynı daire, aynı yıl içinde verdiği bir diğer kararında farklı değerlendirme yapmıştır. Karara konu olan uyuşmazlığın esası, eşinin 15.09.1978 tarihinde ölümü üzerine dul kalan ve kendisine ölüm aylığı bağlanan davacının, 02.09.1969 tarihinde ölen babası üzerinden de aylık bağlanmasını talep etmesi ve SSK'nın 506 sayılı Kanunun 68/VI.fıkra hükmü uyarınca aylıklardan yüksek olanı bağlayıp diğer aylığı bağlamayı reddetmesidir. Açılan dava sonucunda Yargıtay 10.Hukuk Dairesi "... 506 sayılı Yasaya 02.07.2005 tarih, 5386 sayılı Yasanın 2. maddesiyle eklenen geçici 91. madde ise, '6.8.2003 tarihinden önce hak sahibi kız çocuklarına bağlanan gelir ve aylıklar; bunların evlenmeleri, Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmaları veya kendi çalışmalarından dolayı buralardan gelir veya aylık almaları halleri hariç olmak üzere geri alınmaz' hükmünü getirmiştir. Bu düzenleme de 506 sayılı Yasanın 68/VI maddesinin 4958 sayılı Yasa ile değiştirilen haline göre farklı düzenleme getirerek 'kendi çalışmalarından dolayı buralardan gelir veya aylık almaları' halini aylık kesme nedeni olarak öngörmüş; geçici 91. maddenin altı ve yedinci fıkrasında ise; 'Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrası gereğince, aylık veya gelirleri ödenmeye devam olunacak kız çocuklarının aylık veya gelirlerinin ödenmesine devam olunması için sahip olmaları gereken şartları, ilk kez veya yeniden 6.8.2003 tarihinden sonra haiz olan kız çocukları da aynı esas ve usûllerle aylık veya gelir hakkından yararlandırılır' kuralı yer almaktadır. Son fıkrada ise, 'Bu maddenin altıncı fıkra hükmü 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yürürlük tarihine kadar uygulanır' düzenlemesi yer almaktadır. 5510 sayılı Kanun bazı istisnalar dışında 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Eldeki davada; davacının eşi ve babasının ölüm tarihlerine göre uygulanması gereken 506 sayılı Yasanın geçici 91. maddesi çerçevesinde; koca-

⁸ Tuncay, 583-584, Y21.HD, 25.02.2013, 6787/3264.Aynı yönde, Y10HD, 20.05.2021, 8496/6623, Çalışma ve Toplum, 2021/4, 3387-3391.

⁹ Sözer, 456-457.Aksi yönde bir diğer karar ise Y10HD, 9.6.2014, 16984/14077 (www.legal-bank.net)

sından ve babasından birlikte ölüm aylığı bağlanabilmesi için davacının, ‘evlenmeme, Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmama veya kendi çalışmalarından dolayı buralardan gelir veya aylık almama’ hallerinin olması gerektiği gözetilerek, açıklanan yasal düzenlemeler çerçevesinde, 506 sayılı Kanunun 92 ve 99. ile 5510 sayılı Kanunun 97. maddeleri dikkate alınmak suretiyle yapılacak değerlendirme sonucuna göre karar verilmesi gerekir...” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Gerçekten de 506 sayılı Kanuna eklenen geçici 91.madde hükmünü, aynı yasanın 68/VI.fıkrasını yürürlükten kaldırmış ya da uygulanmasını bertaraf etmiş olarak değerlendirmek mümkün olmamak gerekir. Bu nedenle 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde 506 sayılı yasanın uygulanması açısından hem eş hem de anne/babadan hak sahibi olunması durumunda sadece fazla ödemeye imkan veren aylığın ödenmesi gerektiği kabul edilmelidir.

III. Eş ve Babanın 1479 Sayılı Kanuna Tabi Olması Durumunda Çift Aylık Talepleri

1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu (Bağ-Kur Kanunu)’nun 45.maddesi, hak sahiplerine aylık bağlanmasının koşullarını düzenlemiştir. Buna göre kız çocuklarına aylık bağlanması için “geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak koşulu ile yaşları ne olursa olsun evlenmemiş” olmaları gerekir. Bu düzenlemede yer alan “geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak” koşulu, 04.10.2000 tarihli 619 sayılı KHK ile “bu Kanun ile diğer sosyal güvenlik kanunları kapsamında çalışmama, bu kanunlar kapsamındaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca “Ölüm aylığının kesilmesi” başlıklı 46. maddesinin 2. fıkrasına, “Ancak evliliğin son bulması ile kocasından da aylık almaya hak kazanan kız çocuklarına bu aylıklardan fazla olanı ödenir” cümlesi eklenmiştir. 619 sayılı KHK Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, ancak aynı düzenlemeler 02.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4956 sayılı Kanun ile tekrar yasaya eklenmiştir.

Dolayısıyla 1479 sayılı Kanun açısından çift aylık taleplerinin değerlendirilmesinde hak sahibi sıfatının kazanıldığı tarihteki yasal düzenleme belirlenmeli ve buna göre işlem yapılmalıdır.

Çift aylık talebinde bulunan kadın açısından hem ölen eşinden hem de ölen babasından aylık bağlanmasını talep etmek ancak dul kaldığı tarihten sonra mümkün olabilecektir. Talep sahibinin dul kaldığı tarih esas alınarak 1479 sayılı Kanun hükümlerine göre kendisine çift aylık bağlanıp bağlanamayacağının değerlendirilmesinde 02.08.2003 tarihi önem taşımaktadır.

02.08.2003 tarihinden sonra yasa açıkça, hem eş hem de babanın 1479 sayılı Kanuna tabi olması durumunda, bunların ölümü sonucunda hak sahip-

lerine 1479 sayılı Kanun çerçevesinde çift aylık bağlanmasının önüne geçmiştir.

Yargıtay 10.Hukuk Dairesinin incelediği bir uyuşmazlıkta¹⁰ 1479 sayılı Kanuna tabi sigortalı olan baba 24.01.1998 tarihinde, yine 1479 sayılı Kanuna tabi sigortalı eş ise 13.08.1999 tarihinde ölmüş, davacıya eşi üzerinden aylık bağlanmış, babası üzerinden de aylık bağlanması talebi ise reddedilmiştir. Yüksek mahkeme yaptığı incelemede her iki ölümün de 02.08.2003 tarihinden önce olduğunu, dolayısıyla babanın öldüğü tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemeye göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiş, somut olayda 1479 sayılı yasanın 45.maddesinde kız çocukları için “geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak” koşulunun arandığını, davacının ise ölen eşinden aylık aldığı gerekçesiyle bu koşulun sağlanmadığını belirtmiştir. Kararda babanın ölüm tarihinden sonra gerçekleşen yasal değişikliklerin de davacıya çift aylık bağlanmasına olanak tanımadığı belirtilerek Kurum işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır.¹¹

Dolayısıyla 02.08.2003 tarihinden önce hem eş hem de babadan 1479 sayılı kanun hükümlerine göre aylık bağlanması talepleri, eş üzerinden bağlanan aylığın “geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak” koşulunu bertaraf etmesi gerekçesiyle ölen babadan aylık bağlanmasına engel olduğu; 02.08.2003 sonrasında ise yasada açıkça fazla olan aylığın bağlanacağı yönünde düzenleme yer aldığından reddedilmelidir.¹²

Yargıtay 10. ve 21.Hukuk Daireleri, bu esasa uygun olarak hem eş hem de baba üzerinden 1479 sayılı Kanun hükümleri uyarınca çift aylık taleplerinde sadece tek aylığın ödeneceği yönünde karar vermişlerdir.¹³

2018 yılında verilen bir Hukuk Genel Kurulu kararı, eşinden bağlanan ölüm aylığının babasından aylık bağlanmasını talep eden kişi açısından “geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak” koşulunu sağlama açısından genel geçer bir engel olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ifade etmesi açısından önemlidir. YHGK kararında¹⁴ “Görüldüğü üzere 1479 sayılı Kanunun 46. maddesinin ilk halinde 24.07.2003 tarihli ve 4956 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile getirilen ‘Ancak evliliğin son bulması ile kocasından da aylık almaya hak kazanan kız çocuklarına bu aylıklardan fazla olanı ödenir’ ifadesi bulunmamaktadır. Sadece sigortalının kız çocukları yönünden ‘geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak’ şartının bulunduğu görülmektedir... Tüm bu açıklamalar çerçevesinde somut olaya gelince, davacının eş ve baba-

¹⁰ Y10HD, 10.11.2014, 6112/23223; aynı yönde Y10HD, 25.12.2014, 8481/28062 (www.legalbank.net)

¹¹ Aynı yönde Y10HD,2.7.2014,481/16348, Kararı isabetli bulan Sözer’in değerlendirmesi için bkz. 454-456.

¹² Ayrıca bkz. Y21HD, 21.11.2019, 5938/7093 (www.lexpera.com.tr)

¹³ Aydın, 809-810.

¹⁴ YHGK, 24.01.2018, 3192/101 (www.lexpera.com.tr)

sının ölüm tarihleri değerlendirildiğinde, 1479 sayılı Kanunun 46. maddesinin 24.07.2003 tarihli ve 4956 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki hâlinin uygulanmasının gerektiği ve bu düzenlemede somut olay bakımından davacının eşinden aldığı ölüm aylığının yanında sigortalı babasından ölüm aylığı alabileceği, ancak bunun tek şartının evlenmenin son bulması hâlinde, dul kaldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren geçimini sağlayacak başka bir gelirin bulunmaması olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mahkemece babasından dolayı ölüm aylığı talebinde bulunan davacının ‘geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak’ şartının kapsamlı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Ayrıca 1479 sayılı Kanunun 43. maddesine göre ölüm aylıklarının beş yıl geçtikten sonra talep edilmesi hâlinde talep tarihinden itibaren ölüm aylığının bağlanması gerektiği düzenlenmiştir. Somut olay bakımından mahkemece yapılacak araştırma sonucunda davacı yönünden geçimini sağlayacak başka bir geliri olmadığı sonucuna ulaşıldığı takdirde bu kez hak düşürücü beş yıllık süreye dikkat edilerek ve davacının sigortalı babasından dolayı ölüm aylığı talep tarihi göz önüne alınarak karar verilmelidir.”

YHGK kararında belirtilen husus 02.08.2003 tarihinden önce hak sahibi sıfatının kazanıldığı durumlarda ölen eş üzerinden bağlanan aylığın geçimi sağlamaya yeterli olup olmadığının değerlendirilmesini vurgulamaktadır. Ancak bu karara rağmen, kural olarak hem eş hem de babadan dolayı 1479 sayılı Kanun hükümleri uyarınca çifte aylık alınmasının mümkün olmadığı söylenebilir.

IV. 506 ve 1479 Sayılı Kanunlara Dayalı Çift Aylık Talepleri

Yukarıda aynı sosyal güvenlik kurumu ve aynı yasanın uygulanmasından doğan çifte aylık taleplerine ilişkin açıklamalara yer verdik. 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce eşin farklı babanın farklı sosyal güvenlik mevzuatına tabi olması durumunda çift aylık talepleri de incelenmelidir.

Bu kapsamda ortaya çıkan sorunlardan ilki, yukarıda açıkladığımız 1479 sayılı yasanın 02.08.2003 tarihinden öncesi ve sonrası için getirdiği düzenlemelerin 506 sayılı yasa kapsamındaki talepler açısından bağlayıcı olup olmayacağıdır. Bunun tam tersi de geçerlidir. 506 sayılı yasanın ölüm sigortasından aylık bağlanmasına ilişkin koşulları 1479 sayılı yasa kapsamındaki talepler için de etkili olacak mıdır?

1479 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olan babasının ölümü dolayısıyla aylık talep eden kız çocukları için evli olmamak asli olarak aranan koşuldur. Bunun yanı sıra aranacak diğer şartlar açısından ise 02.08.2003 tarihinden öncesi ve sonrası için yukarıda da değindiğimiz üzere farklılaşmaktadır. 02.08.2003 tarihinden önce “geçimini sağlayacak başka geliri olmamak” şartı aranmakta iken öncelikle 619 sayılı KHK ile ardından da bu KHK’nın AYM tarafından iptal edilmesinden sonra yürürlüğe giren 4956 sayılı Kanun ile “bu Kanun ile diğer sosyal güvenlik kanunları kapsamında çalışmama,

bu kanunlar kapsamındaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama” koşuluna dönüştürülmüş, ayrıca evliliğin son bulması ile kocasından da aylık almaya hak kazanan kız çocuklarına bu aylıklardan fazla olanın ödeneceği yasal düzenlemeye konu edilmiştir.

Dolayısıyla 506 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olan eşinin ölümü üzerine 506 sayılı Kanun hükümlerine göre kendisine aylık bağlanan kadın, 1479 sayılı Kanun kapsamında sigortalı babasından da aylık bağlanmasını talep ettiğinde, hak sahibi olma koşulu 02.08.2003 tarihinden önce kazanılmıyorsa, babası üzerinden talep ettiği aylık açısından, ölen eşinden bağlanan aylığın “geçimini sağlayacak gelir” olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği önem taşıyan bir husustur. 02.08.2003 tarihinden sonrası için ise, 1479 sayılı yasanın 46.maddesinin diğer sosyal güvenlik kurumlarından bağlanan aylıklar için de uygulanıp uygulanmayacağı belirlenmelidir.

Yargıtay 10.Hukuk Dairesinin 2015 yılında verdiği bir karar¹⁵ ilgili hükümlerin yorumlanması açısından tartışmaya açıktır. Uyuşmazlığa konu olan olayda davacının eşinin 18.05.2006 tarihinde ölmesi üzerine kendisine 506 sayılı Kanun hükümlerine göre ölüm aylığı bağlanmış, ardından davacı 23.03.2002 tarihinde ölen babasından da 1479 sayılı Kanun hükümlerine göre aylık bağlanması talebiyle Bağ-Kur’a başvurmuş, kendisine babası üzerinden de aylık bağlanmıştır. Ancak 2014 yılında SGK babasından bağlanan aylığı iptal etmiş, davacının bu kapsamda ödenen aylıkları yersiz ödeme hükümlerine göre geri ödenmesi talep edilmiştir. Temyiz aşamasında yüksek mahkeme 1479 sayılı Kanunun ilgili hükümlerini ve yıllar içinde bu hükümlerde meydana gelen değişikliklere değindikten sonra “...hak sahibi sıfatının kazanıldığı eşin ölüm günü itibarıyla yürürlükte olan 1479 sayılı Kanunun 45/2(c) maddesinde yer alan, bu Kanun ile diğer sosyal güvenlik kanunları kapsamındaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama koşulunun, eşi üzerinden kendisine ölüm aylığı bağlanan davacı yönünden gerçekleşmediği belirgin bulunduğu gibi, 46/2. maddedeki, evliliğin sona ermesiyle kocasından da aylık almaya hak kazanan kız çocuklarına bu aylıklardan fazla olanının ödeneceğine ilişkin hüküm karşısında çift aylık bağlanamayacağı ve eş üzerinden alınan aylığın daha fazla olduğu açıktır. Giderek 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunun 54. maddesi kapsamında da benzer nitelikteki değerlendirme geçerli olmaktadır..” ifadeleri ile davacının talebini reddederek çifte aylık alamayacağını hükme bağlamıştır. Bu kararlar ilgili olarak eleştirilmesi gereken iki husus bulunmaktadır. İlki, 1479 sayılı Kanunun 45/2,c bendi kişinin kendi çalışmalarından dolayı gelir ve aylık almasını düzenlemekte olup eşinin sigortalılığından kaynaklanan ve hak sahibi sıfatıyla kendisine ödenen aylıkların bu kapsamda değerlendirilemeyeceğidir. İkinci olarak da 1479 sayılı Kanunun 46/2.maddesindeki hükmü iki farklı Kurumdan ve kanundan kaynaklanan aylıklar için uygulamış olmasıdır.

¹⁵ Y10HD, 5.11.2015, 11362/18478) (www.lexpera.com.tr)

Nitekim aynı daire daha sonraki kararlarında¹⁶ bu hususlar hakkındaki görüşünü değiştirmiş ve benzer bir başka uyuşmazlıkta şu kararı vermiştir; "...5510 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden önce, Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur ve T.C. Emekli Sandığı ayrı ayrı tüzel kişiliğe sahip, ayrı ayrı yasalara göre sosyal güvence sağlayan Kurumlardır. Her bir Yasa kendi sigortalıları açısından hüküm ifade eder. Açıkça atıf yapılmadıkça diğer yasa hükümleri dikkate alınmaz.

Eldeki davada ise, davalı hakkında, ölüm aylığına müstahaklık yönünden yapılacak irdelemede, 506 Sayılı Yasa kapsamındaki eşinden dul aylığı almasının, geçimini sağlayacak başka bir geliri bulunduğu anlamına gelebileceği dikkate alınmalıdır.

Öte yandan, geçimini sağlayacak başka bir gelirin olması halinde dahi, bu kanuni şarta dair ibare, 02.08.2003 tarihi itibarı ile yürürlükten kalktığı için, 1479 sayılı Yasanın 45'inci maddesinde yer alan 'bu Kanun ile diğer sosyal güvenlik kanunları kapsamında çalışmama, bu kanunlar kapsamındaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama' şartlarını taşıyan davalı hakkında, ölüm aylığı hakkını doğuran olaya göre, yasanın yürürlüğe girdiği tarihi takip eden 01.09.2003 tarihi sonrası bakımından, 506 sayılı Yasa kapsamındaki eşi üzerinden dul aylığı alması olgusunun, her bir Yasanın kendi sigortalıları açısından hüküm ifade etmesi gereği dikkate alınarak, 1479 sayılı Yasa kapsamında uygulama olanağının bulunmaması nedeniyle, 46'ncı maddesi anlamında bir kesme nedeni oluşturmadığı, buna göre, 1479 Sayılı Yasa kapsamında babası üzerinden ölüm aylığı alan davalının aylığının kesilmesine dair kurum işleminin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmakta olup, açıklanan maddi ve hukuki olgular gözetilerek yapılacak inceleme ve değerlendirme sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir..."

Sonuç olarak davacının hak sahibi sıfatını kazandığı tarihte yürürlükte bulunan 1479 sayılı Kanun hükümleri uyarınca babasından da aylık bağlanması için gereken şartları taşıdığı tespit edilerek çift aylık alabileceğine karar verilmiştir. Gerçekten de 1479 sayılı Kanunun hükümleri sadece 1479 sayılı Kanun uyarınca bağlanacak aylıklar hakkında uygulanma kabiliyetine haiz olup 506 sayılı yasa için de geçerli düzenlemeler getirdiği ya da 506 sayılı yasa kapsamında ileri sürülecek talepler hakkında uygulanacağı kabul edilemez.

506 ve 1479 sayılı Kanunlardan kaynaklanan çift aylık talepleri ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yoluna da gidilmiştir. Karara konu uyuşmazlıkta, başvurucuya eşi dolayısıyla 506 sayılı yasa kapsamında,

¹⁶ Y10HD, 3.4.2018, 5264/2909; aynı yönde Y10HD, 03.04.2018, 11151/2912; Y10HD, 12.02.2019, 14395/1061 (www.lexpera.com.tr)

ölen babası dolayısıyla da 1479 sayılı yasa kapsamında aylık bağlanmış, ardından babası üzerinden bağlanan aylık iptal edilmiş, yersiz ödemeler geri talep edilmiş, konu yargıya intikal etmiştir. İlk derece mahkemesi 506 sayılı yasanın Geçici 91.maddesi gereğince davacının çift aylık almasının mümkün olduğuna karar vermiş, SGK istinaf yoluna başvurmuş, istinaf mercii kararı bozmuş, Kurum işleminin doğru olduğuna, dolayısıyla davacının farklı kurumlardan çift aylık almaya hakkı olmadığına karar vermiştir. Bireysel başvuru sonucunda da Anayasa Mahkemesi "...Bölge Adliye Mahkemesinin davanın kabulüne ilişkin gerekçesinin Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin eski tarihli içtihadına uygun olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 32). Ancak süreç içinde Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin önceki içtihadını başvuru lehine değiştirdiği ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesi ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından da başından beri Yargıtay 10. Hukuk Dairesince benimsenen yorumun aksi yönde tespitlere yer verildiği görülmektedir. Aksi yöndeki bu görüşe göre 2/8/2003 tarihinde yürürlüğe giren yasal değişiklikle 1479 sayılı Kanun'a eklenen 46. maddenin ikinci fıkrası hükmü farklı kanunlara tabi olarak iki ayrı ölüm aylığı bağlanmasına engel olmayıp sadece 1479 sayılı Kanun'a göre hem eşten hem ana veya babadan ölüm aylığına hak kazanılması halinde uygulanabilir. Dolayısıyla başvuru açısından babasından dolayı ölüm aylığına hak kazanması için aranan tek şartın sosyal güvenlik kanunları kapsamında çalışmama ve bu kapsamdaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama olduğu vurgulanmıştır (bkz. §§ 33-36) SGK'nın aynı konuyla ilgili olarak 2011/58 ve 2013/26 sayılı genelgeleri ile farklı uygulamalar yaptığı, son olarak SGK Emeklilik İşlemleri Genel Müdürlüğünün 2/9/2017 tarihli genel yazısı ile daha önce aylık bağlanmış olan 1/10/1972-3/10/2000 dönemlerinde ölenlerin kız çocuklarına gelir testi yapılmadan kendi sigortalılıkları veya kendi sigortalılıkları nedeniyle bağlanan gelir ve aylık almamaları halinde ölüm aylıklarının bağlanmasına karar verildiği ifade edilmiştir (bkz. § 34). ...Dolayısıyla 2007 yılında vefat eden eşinden dolayı 506 sayılı Kanun hükümlerine göre ölüm aylığı bağlanan başvuruçunun 1995 yılında vefat eden babasından dolayı ikinci kez ölüm aylığını hak edip edemeyeceği hususunda 1479 sayılı Kanun'da yer verilen hükümleri uygulayıcı durumundaki SGK ve yargı mercilerince farklı yorumlandığı gibi, SGK'nın 2/9/2017 tarihli genel yazısı ile önceki uygulamasının tam aksi yönde işlem yaptığı görülmektedir. Başvuruçunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin dayanağını oluşturan ölüm aylığı bağlanması şartlarına dair 1479 sayılı Kanun'un 45. ve 46. maddelerine ilişkin iki farklı yorumun yürürlükte bulunması ve bu yorumlardan birine geçerlilik sağlayacak şekilde içtihadın birleştirilememesi hukuk kurallarının muhataplarının davranışlarına yön verme kapasitesini, dolayısıyla öngörülebilirliğini zayıflatmış, ve bu durum hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelere ters düşmüştür. Bu nedenlerle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin belirlilik ve öngörülebilirlik kriterlerini taşıyan bir kanuna dayanmadığı so-

nucuna ulaşılmıştır...”¹⁷ gerekçesiyle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

V. 5434 Sayılı Kanun ve Diğer Kanunlara Dayalı Çift Aylık Talepleri

A. 1479 Sayılı Kanun Ve 5434 Sayılı Kanun

Yargıtay 10.Hukuk Dairesi'nin incelediği uyuşmazlıkta, T.C Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre iştirakçi olan eşinin 2000 yılında ölümü üzerine davacıya anılan Kurum aylık bağlamış, davacı 2009 yılında Bağ-Kur'a başvurarak 1994 yılında vefat eden babası üzerinden de kendisine aylık bağlanmasını talep etmiş, Bağ-Kur aylığı bağlamış ancak 2013 yılında SGK tarafından yersiz ödeme yapıldığı tespit edilerek babası üzerinden bağlanan aylık iptal edilip yersiz ödeme hükümlerine göre istirdadı talep edilmiştir. Yüksek mahkeme kararında "...sigortalı babanın yaşamını yitirdiği gün itibarıyla evli olan davacının aylığa hak kazanmadığı belirgin olduğu gibi, eşin ölüm tarihinde yürürlükteki 1479 sayılı Kanunun 45/2(c) maddesinde yer alan, geçimini sağlayacak başka bir geliri olmamak koşulunun, eşi üzerinden kendisine dul (ölüm) aylığı bağlanan davacı yönünden gerçekleşmediği de açıktır..." ifadeleri ile çift aylığa hak kazanamayacağı hükmüne bağlanmıştır.¹⁸

Yukarıda daha önce değindiğimiz üzere, yüksek mahkemenin bu kararında da eleştiriye açık bir durum bulunmaktadır. Ölen eş dolayısıyla bağlanan aylığın 1479 sayılı Kanunun 45/2,c bendinde o tarih açısından aranan geçimini sağlayacak geliri olma koşulunu gerçekleşmesine engel olduğu ifade edilmiştir.

Ancak burada da daha sonraki benzer uyuşmazlıklarda farklı yönde karar verildiği tespit edilmektedir. Yüksek mahkeme 2018 yılında verdiği bir kararda¹⁹ "...Eldeki davada ise, davacı hakkında, ölüm aylığına müstahaklık yönünden yapılacak irdelemede, 5434 sayılı Yasa kapsamındaki eşinden dul aylığı almasının, geçimini sağlayacak başka bir geliri bulunduğu anlamına gelemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Diğer taraftan, geçimini sağlayacak başka bir gelirin olması halinde dahi, bu kanuni şarta dair ibare, 02.08.2003 tarihi itibarı ile yürürlükten kalktığı için, 1479 sayılı Yasanın 45'inci maddesinde yer alan "bu Kanun ile diğer sosyal güvenlik kanunları kapsamında çalışmama, bu kanunlar kapsamındaki çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almama" şartlarını taşıyan da-

¹⁷ AYM, 21.04.2021, Leyla Yücel başvurusu, Başvuru no: 2017/31861, RG:22.06.2021, S.31519

¹⁸ Y10HD, 25.12.2014, 8482/28063; aynı yönde Y10HD, 25.12.2014, 8481/28062(www.legalbank.net); Ayrıca bkz.Aydın, 810-811, Y10HD, 10.03.2015, 23736/4243

¹⁹ Y10HD, 3.4.2018, 20631/2918; aynı yönde Y10HD, 3.4.2018, 2600/2915; Y10 HD, 5.6.2018, 3437/5610 (www.lexpera.com.tr)

vacı hakkında, ölüm aylığı hakkını doğuran olaya göre, en azından, yasanın yürürlüğe girdiği tarihi takip eden 01.09.2003 tarihi itibari ile ölüm aylığına müstehak olacağı ve bu tarih sonrası bakımından, 5434 sayılı Yasa kapsamındaki eşi üzerinden dul aylığı alması olgusunun, her bir Yasanın kendi sigortalıları açısından hüküm ifade etmesi gereği dikkate alınarak, 1479 sayılı Yasa kapsamında uygulama olanağının bulunmaması nedeniyle, 46'ncı maddesi anlamında bir kesme nedeni oluşturmadığı, buna göre, 01.09.2006 tarihinden itibaren 1479 sayılı Yasa kapsamında ölüm aylığı alan davacının aylığının kesilmesine dair kurum işleminin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmakta olup..." ifadeleri ile Kurum işleminin hukuka aykırı olduğuna, davacının çift aylık alabileceğine karar vermiştir.

Gerçekten de 1479 sayılı Kanun ile 5434 sayılı Kanundan kaynaklanan çift aylık taleplerinde değerlendirilmesi gereken hususlar, 2018 tarihli kararda işaret edilenlerdir. Dolayısıyla kural olarak, bu iki kanun kapsamında hak sahibi olanların çift aylık talebinde bulunabilecekleri kabul edilmelidir.

B. 506 ve 5434 Sayılı Kanunlara Dayalı Çift Aylık Talepleri

Babasından bağlanan aylık 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre ise, ölen eşinden dolayı da 506 sayılı Kanun hükümlerine göre aylık bağlanmış ise, 506 sayılı yasanın 68. ve geçici 91.maddeleri gereğince her iki aylığı da alabilecektir.²⁰

VI. Sonuç

5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce sosyal güvenlik hukuku açısından üç farklı kurum ve farklı mevzuat bulunduğundan ölüm sigortasından kaynaklanan çift aylık talepleri önemli bir uyuşmazlık alanı oluşturmaktaydı. 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki sosyal güvenlik kanunlarına göre eş veya anne/babadan dolayı hak sahibi sıfatıyla çifte aylık bağlanması esasen farklı Kanunlara dayalı olarak mümkün olabilmekte idi. Mevzuat ilke olarak, aynı Kanuna dayalı birden fazla ölüm aylığına hak kazanma durumunda ikisinin de tam olarak ödenmesini değil yüksek olanın ödenmesini benimsemiştir. Ancak farklı Kanunlara dayalı olarak çift aylık taleplerinde hak sahibi olunan tarihteki mevzuat hükümlerine göre sonuca ulaşılması gerekmektedir.

Buna göre 506 sayılı yasa açısından Kanunun 68.maddesi ve geçici 91.maddesi birlikte ele alınmalı, 1479 sayılı yasa açısından 02.08.2003 tarihinden öncesi ve sonrası için ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Ancak 506 sayılı yasanın hükümleri 1479 sayılı yasa kapsamında ileri sürülen talepler açısından uygulanma kabiliyetine sahip olmadığı gibi, 1479 sayılı yasa hükümleri de 506 sayılı Kanun kapsamındaki hak sahipliği için uygulanamaz.

²⁰ Y10HD, 12.12.2018, 6249/10505.

Bu açıdan her Kanun, sadece o kanuna dayalı hak talepleri açısından uygulama kabiliyetine haizdir.

Bir kişinin hak sahibi sıfatıyla, ölüm sigortasından birden fazla aylık talep edebilmesi açısından hak sahibi olduğu tarih de önem taşımaktadır. Şayet 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra hak sahibi sıfatı kazanıldıysa burada mutlaka 5510 sayılı Kanuna göre işlem yapılması gerekir. 5510 sayılı yasa ise 54.maddesi ile, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra hak sahibi sıfatının kazanılması ve birden fazla aylık ödenmesine neden olacak durumları çözüme kavuşturmuştur. Dolayısıyla hak sahibi sıfatı 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonra kazanılmışsa bu durumda çifte aylık alınması mümkün olmamaktadır.

ASG
AKADEMİK SOSYAL GÜVENLİK PLATFORMU

KAYNAKÇA

Arıcı, Kadir: Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2017, İstanbul 2019, 497-547.

Aydın, Ufuk: Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2015, İstanbul 2017, 557-868.

Ertürk, Şükran: Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2016, İstanbul 2018, 745-1026.

Güzel, Ali-Okur, Ali Rıza-Caniklioğlu, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 19.B, İstanbul 2021.

Sözer, Ali Nazım: Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2014, Ankara 2016, 385-501.

Sözer, Ali Nazım: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 4.B, İstanbul 2019.

Tuncay, A.Can: Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2014, İstanbul 2015, 463-602.

Tuncay, A.Can-Ekmekçi, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 20.B, İstanbul 2019.